

ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

(Ἐκδιδόμενη κατὰ Παρασκευὴν.)

ΤΙΜΗ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΩΝ,
Διατριβῶν ὁ στίχος λεπτά 25.
Ἐξοποιήσεις καὶ ἀγγελίαι κατ' ἀποκοπὴν.

Συντάκτης
ΚΩΝΣΤ. Κ. ΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΤΗΣΙΑ . . . Δραχμαὶ 16.
Προπληρωτέα καθ' ἑξαμηνίαν.

Θ. ΣΟΔΩΡΟΣ ΑΜΒΟΥΡΓΕΡ.

Τὴν πρωΐαν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἡ πόλις ἡμῶν ἅπασα ἐκήδευσεν ἐν στοργῇ καὶ συγκινήσει τὸν νεκρὸν τοῦ Θεοδώρου Ἀμβουργερ, Διευθυντοῦ τοῦ ἐνταῦθα Ἐμπορικοῦ Οἴκου «Φέλς καὶ Σα,» Προξένου δὲ τῆς Γερμανίας. Τὸ γενικὸν πένθος ὅπερ ἐνεποίησε τοῖς πᾶσιν ἡ ἀπώλεια τοῦ πολυτίμου ἀνδρός οἱ ἡμέτεροι συμπολιτῆται ἐξεδήλωσαν, κατὰ τὴν ἀλγεινὴν ταύτην περίστασιν, διὰ τῶν συμπαθητικωτέρων ἐνδείξεων οὐδέποτε ἐθρηνήθη παρ' ἡμῶν ἀνὴρ εἰλικρινέστερον, οὐδ' ἐτιμήθη ὁ νεκρὸς τοῦ διὰ τιμῶν ἐγκαρδιωτέρων, οὐδὲ προεπέμφθη εἰς τὸν τάφον δι' εὐχῶν ἐνθερμωτέρων. Ἡ ἐπιτῆ ἀπώλεια τοῦ Θεοδώρου Ἀμβουργερ συγκίνησις δὲν κατέλαβε μίαν ἢ πλεονεκτήματα τάξιν, ἀλλ' ὡς εἶπεν διέδραμε δι' ὅλου τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν σώματος, διότι γενικῶς ἦτο ὁμολογούμενον τὸ μέγεθος τῆς ἀπωλείας. Ἡ πόλις τιμήσασα τὸν Θεόδ. Ἀμβουργερ ἐτίμησε τὴν χαριστέραν ἀρετὴν ἐκπροσωπούμενην ἐν τῷ ἦθει, καὶ τῇ ζωῇ αὐτοῦ, ἐτίμησε δὲ καὶ ἑαυτήν, δείξασα ὅτι γνωρίζει νὰ διακρίνη τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας καὶ νὰ τιμᾷ αὐτοὺς κατ' ἀξίαν. Πόλις ἔχουσα τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα δὲν κινδυνεύει νὰ μείνη ἐστερημένη ἀνδρῶν ἀγαθῶν, οὐδὲ νὰ χαρακτηρισθῆ ποτὲ ὡς ἀνάσθητος ἢ ἀγνώμων.

Δὲν ἀναγράφωμεν ἐνταῦθα διὰ τίνων πράξεων καὶ πολιτείας ἐγένετο ὁ πολυθρήνητος ἀνὴρ ἀξίος τῶν θαυμάτων ἅτινα κατελείψαν περὶ τὸ φέρετρόν του καὶ τῶν τιμῶν ἃς ἠξιώθη ὁ νεκρὸς του, ἐκ μέρους τῶν νομίμων ἀντιπροσώπων τοῦ τόπου, τῶν ἰδιωτῶν, τῶν Σωματείων, τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, τοῦ τύπου, διότι πάντα ταῦτα εὐρηναὶ ἐκτεθειμένα ἐπαρκῶς εἰς τὸν κάτωθι δημοσιεύμενον ἐπικήδειον καὶ τὴν Νεκρολογίαν. Σημειοῦμεν μόνον τὰ σπουδαιότερα τῆς κηδείας τοῦ χάριν τῶν μακρῶν εὐρισκομένων φίλων καὶ γνωρίμων του.

Ἄμα ἀνγγέλην τὴν πρωΐαν τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς ἡ ἀλγεινὴ ἀγγελία τοῦ θανάτου του, ἡ ἀγορὰ ἡμῶν ἐξεδήλωσε τὸ πένθος τῆς καταπαύσασα τὰς ἐργασίας τῆς καὶ κλείσασα τὰ καταστήματα, ἡ δὲ πόλις ἅπασα ἀνέμενον ἐν συγκινήσει τὸν νεκρὸν του ἐκ τῆς ἐξοχικῆς οἰκίας. Ἀύθιμερον συνῆλθεν ἐκτάκτως τῇ προσκλήσει τοῦ ἀξιοτίμου ἡμῶν Δημάρχου τὸ Δημοτικὸν συμβούλιον καὶ ἐξεδήλωσε τὴν λύπην τῆς πόλεως ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ τοῦ πολυτίμου ἀνδρός, ἐψήφισε τὰ συλλυπητήριά του καὶ τὴν κατάθεσιν στεφάνου με ἐκφραστικὴν ἀφιέρωσιν. Ἐὰν αὐτὰ ἐπραξάν, ὁ Ἐμπορικὸς Σύλλογος Ἐρμῆς ὁ Σύλλογος τῆς Ἀλληλοβοηθείας Ὁμόνοια, ἡ Διοικούσα τὸ Πτωχοκομεῖον Ἐπιτροπεία, τὸ Βρεφοκομεῖον, οἱ Ἕλληνες ὑπάλληλοι αὐτοῦ, ἡ ἐνταῦθα Γερμανικὴ Παροικία κ.τ.λ.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ νεκρὸς ἐκομίσθη ἀνεπισήμως εἰς τὴν ἐν τῇ πόλει οἰκίαν του καὶ ἐτέθη ἀσκεπῆς καὶ ἐν στολῇ Προξένου τῆς Γερμανίας εἰς τὴν αἴθουσαν, εἰς ἣν ἀπὸ πρωΐας τοῦ Σαββάτου προσήρχετο ἄπειρον πλῆθος ἐκ τῶν

ἡμετέρων συμπολιτῶν, ἵνα ἐν συγκινήσει ἀσπασθῆ αὐτὸν καὶ καταθέσῃ εἰς τὸ λείψανόν του στεφάνου. Συμπαθεστάτη ἦτο ἡ προσέλευσις τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου ἐν σώματι προηγουμένου πολυτελοῦς στεφάνου, συγκινητικωτάτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ προσφώνησις τοῦ κ. Ν. Πάνου, ἦν ἀπηύθυνεν ἐν ὀνόματι τοῦ Σωματείου τούτου καὶ ἐν μέσῳ τῶν συναδέλφων του εἰς τὸν νεκρὸν. Ὁμοίως εἰς τὴν οἰκίαν κατέθετο ἐν ὀνόματι τῆς Δημοτικῆς ἀρχῆς πολυτελέστατον στεφάνον καὶ προσεφώνησε κατὰ τὴν ἑλληνικὴν τὸν νεκρὸν ὁ κ. Δήμαρχος, ὁ Πρόεδρος τοῦ Πτωχοκομείου κ. Ι. Μακρυγιάννης, ὁ Πρόεδρος τοῦ συλλόγου τῆς Ἀλληλοβοηθείας κ. Χρ. Ρηγόπουλος κτλ. κατέθετο δὲ τοὺς στεφάνους τῶν καὶ πλείστοι ὅσαι φιλικαὶ οἰκογενεαὶ καὶ καταστήματα. Μεταξὺ τῶν κατατεθέντων πολυτελοῦς στεφάνων διεκρίνοντο οἱ ἐπόμενοι: ὁ τοῦ Δήμου μετ' ἐπιγραφῆν — αὐτὸς ἡμῶν Πατρίων τῷ α. Θ. Ἀμβουργερ, ἀκραίφναι φιλέλληνη, ἀγαθὸς ἀνδρὶ, εὐεργετῆ τῆς πόλεως. Ὁ τοῦ ἐνταῦθα Ἐμπορικοῦ Συλλόγου μετ' ἐπιγραφῆν: — αὐτὸς Ἐμπορικὸς Σύλλογος Ἐρμῆς τῷ α. Θ. Ἀμβουργερ ἰδρυτῆ αὐτοῦ καὶ ἀριστῷ μέλει. Ὁ τοῦ Συλλόγου Ὁμόνοια ἐπιγεγραμμένος οὕτω: — τῷ Θ. Ἀμβουργερ, ὁ Σύλλογος τῆς Ἀλληλοβοηθείας Ὁμόνοια ἐπιτίμω μέλει. Ὁ τοῦ ἐνταῦθα Πτωχοκομείου, ἰδρυτῆ αὐτοῦ καὶ προστάτη. Ἐτερος τῷ Θ. Ἀμβουργερ προϊσταμένω αὐτῶν εὐγνωμονοῦντες, οἱ Ἕλληνες ὑπάλληλοι. Ἐτερος — Ἡ Γερμανικὴ παροικία τῷ σεβαστῷ τῆς Θ. Ἀμβουργερ. Ἄλλος ἐκ μέρους τοῦ Ἀυστροουγγρικοῦ Λόγδου καὶ ἄλλοι πλείστον φιλικῶν οἰκογενειῶν, τῶν κ. κ. Βυῦδ, Μαλτέζου, Κανακάρη, Κλάου, Γερούση, Κούρη κλπ.

Περὶ ὥραν 9 1/2 π. μ. ἡ νεκρικὴ πομπὴ πυκνὴ καὶ πολυπληθὴς ἐξεκίνησε, προπορευομένων τῶν στεφάνων καὶ τῶν ἱερέων τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ κατέθεσε τὸν νεκρὸν ἐπὶ ὑψηλῆς ἐξέδρας ἐν μέσῳ τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ τῶν καθολικῶν συμπολιτῶν ἡμῶν, ἐν ᾧ καὶ ἐτετέλεστο ἐν ἐπισημοῦσιν ἡ ἐπικήδειος ἀκολουθεία: τὸ φέρετρον κεκαλυμένον ὑπὸ τε τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Γερμανικῆς σημαίας περιπεπλεγμένων, ἔφερον καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν οἱ ὑπάλληλοι τῆς οἰκίας «Φέλς», τὰς δὲ ταινίας αὐτοῦ ἐκράτουν ὁ κ. Διονύσιος Μαλτέζος Πρόξενος τῆς Ἰταλίας, ὁ κ. Δήμαρχος, ὁ Δ. Στάμος πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου καὶ ὁ κ. Θ. Κανακάρης πρόεδρος δήμαρχος καὶ φίλος τῆς οἰκογενείας: ἀπέδιδε δὲ τὰς τιμὰς εἰς τὸ παράσημον τοῦ χρυσοῦ σιαυροῦ ὃν ἔφερον στρατιωτικὸν σῶμα, μετὰ τῶν κ.κ. Ἀξιωματικῶν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἱεροτελεστίας ὁ κ. Κωνστ. Φιλόπουλος ἀπήγγειλεν ἀπὸ τῶν βαθμίδων τοῦ ναοῦ (διότι δὲν τῷ ἐπετρέπη ἢ ἐπ' ἐκκλησίας ὁμιλία) καὶ πρὸ τοῦ νεκροῦ, τοποθετηθέντος ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας, τὸν κάτωθι δημοσιεύμενον ἐπικήδειον.

Μετὰ τοῦτο ὁ νεκρὸς ἐναπετέθη ἐν τῷ φορέῳ καὶ ἐκομίσθη συνοδευόμενος ὑπὸ πλήθους ἀμαξῶν, φερουσῶν ἐκλεκτὸν κόσμον, εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως. Ὁ τάφος εἶχεν ἀνοιχθεῖ εἰς τὸ διαμέρισμα τῶν Διαμαρτυρομένων, κατ' ἀπαίτησιν τῆς οἰκογενείας καὶ τῇ εὐγενεῖ προσφορᾷ τῶν διε-

πόντων τὰ τῆς ἐνταῦθα παροικίας τῶν Διαμαρτυρομένων συμπολιτῶν ἡμῶν. Πρὶν ἢ κατατεθῆ τὸ λείψανον εἰς τὸν τάφον, ὁ κ. Θ. Κανακάρης ἐχαιρέτησε τὸ ὑστατον δι' ὠραίου καὶ συγκινητικωτάτου λόγου τὸν ἀγαθὸν ἀνδρα καὶ διὰ τῆς φιλικῆς φωνῆς του ἐτέθη τέρμα εἰς τὴν πένθιμον ταύτην τελετὴν ἐξ ἧς πάντες ἀπήλθομεν συγκεκλιμένοι βαθύτατα.

ΔΟΓΟΣ

εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ

Θ. ΣΟΔ. ΑΜΒΟΥΡΓΕΡ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤ. Κ. ΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

Ἐνδρῶν ἔργῳ γενομένων ἀγαθῶν, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς.

Τὸ σοφὸν τοῦτο παράγγελμα τῶν ἡμετέρων προγόνων δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν σήμερον καὶ ἐνώπιον τοῦ προκειμένου νεκροῦ, ὅστις γενόμενος ἀγαθός, δι' ἔργων ἀγαθῶν, ἐκτήσατο ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ὅλων ἡμῶν ἀναρρίχιστα δικαιώματα ἀκραίφνους εὐγνωμοσύνης. Ἐπιτελοῦντες δὲ τὸ καθήκον τοῦτο, ἐπιτελοῦμεν ἔργον κοινωνικὸν καὶ πολιτικόν, ἐνισχύομεν δὲ δι' αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν διότι τὸ τιμᾶν πανδήμως τὴν ἀρετὴν, ἐστὶν ἔργον ἐξόχως κοινωνικὸν καὶ πολιτικόν, ἀποτίνειν δὲ τὸν ὀφειλόμενον αὐτῇ φόρον τῆς τιμῆς, ἐστὶν, ἐνισχυεῖν αὐτὴν τὴν ἀρετὴν.

Συνερχόμεθα ἐκάστοτε εἰς νεκρικὰς πομπὰς καὶ συνελεύσεις περὶ τὰ σώματα ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ συνερχόμεθα μᾶλλον ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ζώντων, ἢ τῶν θανόντων ὑπὲρ τῶν νεκρῶν οὐδὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν οὐδ' ἔχουσιν οὗτοι χρεῖαν τῶν ἐπαίνων ἢ τῶν στεφάνων μας: δὲν δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν αὐτοῖς δόξαν, δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν αὐτοῖς ἡμεῖς ἀθανασίαν, σύμψασαι δ' αἱ δυνάμεις τῆς ἀνθρωπότητος ἠνωμένοι εἰς μίαν δύναμιν, δὲν δύνανται ν' ἀποσεισῶσι τὸν λίθον τοῦ μνήματος, ἐφ' οὗ ἐπέθετο τὴν ἰδίαν μελανὴν σφραγίδα, ὁ θάνατος. Δὲν ἔχουσι λοιπὸν χρεῖαν ἡμῶν οἱ νεκροί, τὸν ἀντίον ἡμεῖς διαρκῶς καὶ πάντοτε ἔχομεν χρεῖαν αὐτῶν διότι λάμπει ἀληθῶς καὶ θανούσα ἡ τηλαυγὴς ἀρετὴ καὶ θερμαίνει τὸ μυστηριώδες αὐτῆς φῶς, τὰς ἐκ τῆς ὀφθαλμίας κατεψιγμένας καρδίας. Δὲν ἐπιτελοῦμεν ὅθεν καθήκον πρὸς τοὺς νεκροὺς, ραίνοντες αὐτοὺς μετ' ἀνθη, ἀλλ' ἐνισχύομεν τὴν ἀρετὴν τῶν ζώντων δὲν ἀνοίγομεν ἡμεῖς τὰς πύλας τῆς ἀθανασίας, εἰς τοὺς ἐναρέτως ζήσαντας καὶ ἐναρέτως τελευτήσαντας, τιμῶντας αὐτοὺς, ἀλλ' ἐνισχύομεν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ στηρίζομεν τὴν ἐν αὐτῷ κλονουμένην ἀρετὴν. Καὶ τοῦτο ἐστὶν ἐξόχως κοινωνικὸν καθήκον.

Ἐνδρῶν ἔργῳ γενομένων ἀγαθῶν, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς.

Ἡ πόλις ἡμῶν, ἧτις ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ συνέργου τὰς πολυτίμους ἀρετὰς τοῦ προκειμένου νεκροῦ καὶ ἀνωμολόγησε τὰς πρὸς αὐτὴν πολυτίμους ὑπηρεσίας του, ἤθελε δευχθεῖ καὶ ἀντικοινωνικῇ

και αντιπολιτική, αγνώμων δε και άφίλος, είποτε παρέλειπε να τιμήση τον Θεόδωρον Αμβουργερ, κατά την υπερτάτην ταύτην στιγμήν καθ' ην πρόκειται να χωρισθώμεν άπ' αυτού διά παντός.

Τό καθήκον τούτο δέν παρέλιπεν ή πόλις ήμῶν και τό θερμόν ένδιαφέρον όπερ έπεδείξατο κατά την διάρκειαν της νόσου του, και ή άγωνιόδης άνησυχία, μεθ' ης παρηκολούθει και έπινοθάνετο τās διάφορους φάσεις αὐτης, και τέ άλλος όπερ ήσθάνθη και έξεδήλωσεν έπί τη άλγεινή άγγελία του θανάτου του, και τὰ δάκρυα άτινα κατελείθισαν περι τό φέρετρόν του, και ή θλίψις ήν άναγινώσκω κατά την στιγμήν ταύτην είς τὰ μέτωπα όλων ήμῶν και ή στοργή μεθ' ης περισοιχίζετε τό λειψανόν του, είσιν αί υπερτεραι και άγνώτεραι τῶν τιμῶν δι' ὧν δύνανται να τιμήση πόλις αγαθόν άνδρα, τόσα δ' άψευδή μαρτύρια ότι τόν προκείμενον νεκρόν και ήγάπα περιπαθῶς και έτιμα ιδιαιζόντως ή πόλις ήμῶν και έθεώρει αὐτόν αγαθόν προστάτην και εύεργέτην, τέκνον δ' αὐτης προσφιλές και φιλόστοργον.

Και όμως την θέσιν ταύτην έν τη ήμετέρα καρδιά και έν τη ήμετέρα κοινωνία, ό Θεόδωρος Αμβουργερ, δέν όφείλει είς δεσμούς συγγενεας ή αίματος, ούτε είς την ταυτότητα του γένους και των παθημάτων, ούτε είς παροπαράδοτους σχέσεις ή πατραγαθίας διότι ήν ξένος, άλλοεθνης, άλλόλογσος και άλλόθρησκος. Την όδόν της καρδιάς μας έξεβίασαν, ως είπειν, τὰ ίδια αὐτου έργα και τό ήθος ή άγάπη μεθ' ης ήγάπησε την πατρίδα ήμῶν ή άγάπη μεθ' ης ήγάπησεν όλους ήμᾶς: ό προς τὰ καλά έρωσ του, ό αγαστός χαοκότη του, ή είλικρινεία του, ή αγαθότης του, ή ανεξικακία του, ή ανεξίθρησκία του και έπί πᾶσιν, ή άπεριριστος φιλανθρωπία του. Αδαμάντινοι κρίκοι συνδέοντες άναποσπάστως τās καρδιάς των ανθρώπων, ώραια τη άληθεία τίτλοι άδελφοσύνης, μαρτυρούντες ότι ή άρετή πανταχού και πάντοτε έχει αιώνην τό κύρος και άθάνατον την γοητείαν.

Ηλθεν ό Θ. Αμβουργερ ένταυθα προς 35 έτών, ξένος, έν ξένη γη και άγνωστος, έγένετο μετά μικρόν συμπολίτης ήμῶν, προσφιλές, ούχι διά των ξηρών τύπων της πολιτογραφήσεως, αλλά διά της άγάπης, της κοινότητος και ταυτότητος των αισθημάτων, και σήμερα κηδεύεται έν μέσω ήμῶν και θρηνείται ως ήμετερος άδελφός, ή όρθώτερον είπειν, ως πατήρ φιλόστοργος: ή κατάπληξις δέ ήν προξενεί είς όλους ήμᾶς ή άπώλειά του και τὰ δάκρυα άτινα καταβρέχουσι τό φέρετρόν του, δεικνύουσιν έμφανώς διά τίνων πράξεων συνεδέθη και προς ήμᾶς και προς τόν τόπον τόσον άρρηκτως.

Ηλθεν ένταυθα μέ ένα τίτλον, τόν του φιλέλληνος και άποθηήσκων σήμερα θρηνείται ως άριστος πολίτης, έγκαταλείπει, αὐτός ξένος, μέγα κενόν είς την πατρίδα ήμῶν, συνεπιφέρει την άγάπην όλων και τόν σεβασμόν και έγκαταλείπει είς την μνήμην ήμῶν, μνήμην άγιάν: Βύλογητόν τό όνομα της άρετης, ήτις θωρείται άδελφούς είς τους ξένους, ήτις προσπορίζει άγάπην είς τους άφίλους και παρέχει έλαφρόν τό γόμα της ξενιτείας είς τους μακράν της πατρίδος των κοιμωμένους!

Ελκων την καταγωγήν ό Θ. Αμβουργερ έκ του Μεγάλου Δουκάτου του Βάδεν ήλθεν ένταυθα ποδ τριάκοντα πέντε έτών, ως έρθιμεν είπόντες, μέ μόνον τόν τίτλον του φιλέλληνος. Φιλέλληνο! ώραιον, τη άληθεία, όνομα άναμιμνήσκον είς τόν Έλληνα τους δεσμούς της άγάπης και της άλληλεγγύης οτινες ύφίστανται από των άρχαιοτάτων χρόνων, μεταξύ της πατρίδος του και του πολιτισμένου κόσμου και οτινος τό γλυκόν μύρωμα διήκει δι' όλων των σελλίδων της μακραιωνος ήμῶν ιστορίας, είτε έν χρόνοις δυσπραγίας και έθνικῶν συμφορῶν, είτε έν ήμέραις θριάμβων και έθνικῆς δόξης, είτε έν καιροῖς ειρηνικῶν αγώνων και έθνικῆς άναπλάσεως.

Η ήμετέρα πατρίς τριῶν τάξεων φιλελλήνων την μνήμην τιμᾶ και γεραίρει και τούτων τὰ όνόματα μετ' εύγνωμοσύνης ένέγραψεν είς τās δέλτους της Ιστορίας της.

Είς την πρώτην τάξιν άνήκουσιν οί ποιητικοί και φιλόθρησκοί εκείνοι άνδρες, οτινες κατά την έρεβώδη νύκτα της δουλείας του γένους ήμῶν, έγκραταλιμπάνοντες τās άπολαύσεις άνέτου ζωής, ήρχοντο είς την δυστυχή ήμῶν πατρίδα, έν μέσω μουσίων δυσχερειῶν και κινδύνων, ήρχοντο εύλαβείς προσκυνηταί των λειψάνων και των έρειπίων της παλαιᾶς εύκλειας της. Ηρχοντο να θρηνησωσιν έπί των έρειπίων εκείνων την συμφοράν και την έρήμωσιν της πατρίδος μας, να έμπνευσθώσιν έκ των μαρμαρέων αὐτης καλλονῶν και κύπτοντες τό οὐς έπί του τάφου της Ελλάδος έξήτουν ν' άκούσωσιν εάν πάλλη άκόμη ή καρδιά της ώραίας δεσμοτίδος και ίδωσιν εάν είς τό πεπονημένον σώμα της ύπῆρχον άκόμη ίχνη ζωής, έλπιδες αναβιώσεως. Και έκλεισεν ό Βάρδος της Γαλλίας Σατωβριάνος έπί των έρειπίων της Σπάρτης και έκραζεν άπ' αὐτῶν είς μάτην τόν Λεωνίδα.

Οί ποιητικοί οὗτοι άνδρες επανακόμεντοι είς τās πεπολιτισμέναις πατρίδας των, έγνωρίζον είς τους συμπατριώτας των τὰ κάλλη της Ελλάδος, την ένεστώσαν αὐτης κακοδαιμονίαν, υπεμίνηνσκον την πάλαι αὐτης εύκλειαν και τί όφείλει ό κόσμος είς αὐτήν; ήλεγχον τόν έγωιστήν και άγνώμονα εκείνον κόσμον διά την προς αὐτήν άδιαφορίαν και άχαριστίαν του, έξετραγώδουν τὰ δεινά της ήμετέρας πατρίδος, διά της ποιήσεως, της μουσικής και των συγγραμμάτων, συνεκινούν ύπερ αὐτης τās εύαισθητους ψυχάς των συγχρόνων των και παρεσκεύασαν οὕτω τόν φιλελληνοσύν της δευτέρας περιόδου. Αίωνία αὐτῶν ή μνήμη, άτίδιος έστω ή προς αὐτούς εύγνωμοσύνη μας!

Ο Θεός έσήμανεν την ώραν της άναστάσεως του γένους ήμῶν και είς τόν ήχον της έγερτικου σάλπιγγος έσπευδον έξ όλων των μερών του πεπολιτισμένου κόσμου, ένθουσιώδεις άνδρες, φιλελεύθεροι ψυχαί, φιλόθρησκοί καρδιαί, να αγωνισθώσιν και άποθάνωσιν ύπερ της Ελλάδος, αγωνιζομένης τόν άγώνα του πολιτισμού κατά της βαρβαρότητος και ήλθον τὰ εύγενέστερα τέκνα της Εύρώπης και συμμεριθίσαν των αγώνων των πατέρων μας και συνεμεριθίσαν τās κακουχίας των και τους κινδύνους των, και συνέφαγον τόν μαύρον άρτον των, και συναπέθανον, και συνετάφησαν, άλληθείς ήρωες άδελφομένοι μετά των ήρώων μας. Ο Μπαίρων, της Αλβιόνος ό κύκνος, θνήσκων ύπερ της Ελλάδος έν Μεσολογγίω, μέ ένα μόνον άλλος έξέπνευεν, ότι δούς τόν καιρόν, την περιουσίαν και την ζωήν του, είς άνάστασιν αὐτης, δέν είχε και άλλο τι να τη προσφέρει. Τὰ όρη της Ελλάδος και αί κοιλάδες λευκάζουσιν είσέτι έκ των όστέων των φιλελλήνων τούτων, και άν ποτε περισυναχθώσι, θ' άποτελέσωσι τό αγιώτερον και περιφανέτερον θουσιαστήριον είς την έλευθερίαν του αίώνος ήμῶν. Βύλογητόν τό όνομα της έλευθερίας ήτις έμπνέει τοιαύτην άυταπάρνησιν και έθελοθυσίαν και ήτις έξισοῖ τους άθλητάς αὐτης προς τους μάρτυρας του χριστιανισμού. Αίωνία ή μνήμη των ανθρώπων τούτων, έλαφρόν είη τό χόμα της Ελλάδος έπί του τάφου των.

Η Ελλάς άνεβίωσε και κατελέθη είς την χορείαν των Ευρωπαϊκῶν Κρατῶν, άλλ' έκ του μακρού και φοβερού αγώνος της έξήλθεν ώραία μέν, πλήρη γυμνή και τειραματισμένη, πλήρης έρειπίων καταστροφῆς, έξ ὧν άνέθρωσκεν ό καπνός της έρημώσεως. Η πολιτική έλευθερία μόνη δέν είναι διά τὰ έθνη τό ύπατον των αγαθῶν, οὐδ' άρκεί μόνη είς παγίωσιν κοινωνίας εύρύθμου. Τὰ έθνη έν γένει δέν είνε είναι αὐτάρκη: να έπιτελέσωσι τόν έν τῷ κόσμῳ προορισμόν των και βαδίσωσι μετά των άλλων ασφαλῶς έν τῷ σταδίω του πολιτισμού, έχουσιν άπόλυτον χρεῖαν της συσσωρευμένης εργασίας των προγεγεννημένων έν τη έλευθερία έθνῶν των φώτων και της πείρας των, της έπιστήμης και της τέχνης των, των κεφαλαίων και του παραδείγματός των' ή Ελλάς ιδιαιτέρως, ύπό τās περιστάσεις καθ' ἃς άνεβίον, είχε πλειότεραν χρεῖαν όλων τούτων των έφοδίων της έλευθερίας και νέας ζωῆς: διότι έκ της αί-

ματρῶς κολυμβήσεως του άπεγνωσμένου αγώνος της έξήλθε μέ άγρίαν μόνον καλλονήν, φέρουσα μόνα τὰ ζάκη μακράς και είδεχθούς δουλείας, αίμασύσας δέ και όδυνηράς: εί τās πληγᾶς της.

Αγωγοί των έφοδίων τούτων της νέας και έλευθερίας ζωῆς έγένοντο παρ' ήμῶν οί φιλέλληνες της τρίτης περιόδου, είς οὓς άνήκει και ό προκείμενος νεκρός. Είς αὐτούς όφείλομεν τὰ πρώτα στοιχεία του πολιτισμού, είς αὐτούς τους νόμους και τους θεσμούς, τās προοδευτικᾶς ιδέας, είς αὐτούς την έν τη πατρίδι ήμῶν άναγέννησιν των τεχνῶν και των έπιστημῶν, τους όρους της άνέτου ζωῆς, τους όρους της συναλλαγῆς και του έμπορίου, την ήμερότητα των ήθῶν, την άβρότητα των τρόπων.

Τό έργον των φιλελλήνων τούτων ήτο μέν ήτον λαμπρόν, άλλ' ούχ' ήτον ώρέλιμόν και εύεργετικόν τη πατρίδι ήμῶν, να τους κατατάξωμεν έν ήτσονι μόρα έν τη ήμετέρα εύγνωμοσύνη. Δέν είναι ούτε της παρούσης ώρας, ούτε του βήματος τούτου να υπομνήσω έγώ ήδη τί όφείλει ό έλεύθερος ήμῶν έίος είς τους άνδρας τούτους, οτινες ήλθον να συμμερισθώσι τās δυσχερείς τύχας κράτους άρτισυστάτου, και τās περιπετειᾶς κοινωνίας άμωρότου, κατά τὰ πρώτα έτη της πολιτικής ήμῶν άποκαταστάσεως και να χειραγωγήσωσιν ήμᾶς είς τὰ πρώτα βήματα έν τῷ σταδίω του πολιτισμού, είς δ' είχον προδράμει ήμῶν, φεροντες τόσα και τόσα άνεκτιμήτα έπόδια. Η κοινή συνείδησις ήθελεν είσθαι και υρλή και άχαρίστος, εάν δέν ήθελεν άναγνωρίσει και άνυμολογήσει, ότι οί άνδρες οὗτοι, έγένοντο δι' ήμᾶς οί σκαπανείς της προόδου, οί παιδαγωγοί έν πᾶσι του νηπιάζοντος τότε έθνους.

Η ζωσα προσωποποιήσις του φιλελληνοσύν της τρίτης ταύτης περιόδου έν τη πόλει ήμῶν ύπῆρξε πανθομολογουμένως ό Θ. Αμβουργερ. Ηλθεν ένταυθα ως έμπορος, άλλ' ούχι όπως έμεταλλευθék της άπειρίας του τόπου και ίδρύση μέγα έπιχειρήσεων κέντρον έπί των έρειπίων της των άλλων καταστροφῆς, άλλ' να συνειώσῃ μεθ' ήμῶν ως άδελφός, συμμερισθék τās τύχας μας ως συμπατριώτης, συνεργασθék είς την πραγματοποίησιν του αγαθού και είς την ανάπτυξιν και τόν προορισμόν της πόλεως, ύπό έμπορικῆν και κοινωνικῆν έποψιν. Ηλθε φέρων μετ' αὐτου μεγάλα και πολύτιμα κεφάλαια: ούχι χρυσῶν και άργύρου! αλλά μέγαν πλούτον χρυσῶν αισθημάτων, αδαμάντινον κεφάλαιον καλοκαγαθίας και ανεξάντλητον ταμείον φιλανθρωπίας και φιλοκαλίας.

Τό πολύτιμον τούτο τάλαντον της καρδιάς του δέν έκρυφεν ό Θ. Αμβουργερ ύπό την γῆν, διότι ή καρδιά του ήτο πολύ σπάταλος και ήσθάνετο ακατάπαυστον την ανάγκην να μεταδίδη άφειδῶς έκ της ουσίας της είς τους περι αὐτήν. Η εύγένεια των αισθημάτων του άπέπνευεν έξ όλων αὐτου των έργων, ή δέ αγαθότης της καρδιάς του έξεδηλούτο είς άπάσας τās σχέσεις του βίου, άμφοτέρα δέ ταῦτα προσέδιδον είς όλας τās πράξεις του, και είς αὐτάς τās πεζωτέρας και θετικωτέρας, άκατανίκητον γοητείαν.

Αισθάνομαι ότι είμαι άδέξιος έγκωμιαστής και άτεχνος έπαινήτης και ότι κινδυνεύουσιν έν τῷ στόματί μου του έγκωμιαζομένου αί άρεταί: την άτεχνίαν μου δέ και την άδεξιότητά μου έπιτείνει κατά την στιγμήν ταύτην, τό βρῦ άλλος όπερ πιεζει την ψυχήν μου μέχρι θανάτου. Αλλ' αισθάνομαι επίσης ότι είμαι μάρτυς άψευδῆς των αισθημάτων του και ότι ή ιδιότης αὐτη του μάρτυρος μόνη έφερεν έπί του βήματος τούτου έμέ, τόν άτεχνον λογοπλόκον.

Είργασθην έπί μακρόν παρ' αὐτῷ είς έργα κοινῆς ώφελείας και φιλανθρωπίας και θ' άναμιμνήσκωμαι μέχρι της Ιστορίας μου στιγμῆς των ήμερῶν εκείνων, καθ' ἃς νέον έτι και άπειρον μέ καθωδήγει είς την διάπραξιν του αγαθού, γενόμενος ή λαμπάς μου είς τās άμφιβολίας και την δυσπιστίαν μου, τό στήριγμά μου έν τη άπειρία μου, τό θάρρος μου είς τās άπογοητεύσεις μου. Βιτιμώμην διά

της πολυτίμου φιλίας του και θά διατηρήσω την ανάμνησιν αὐτῆς μέχρι τοῦ τάφου, ὡς τὸ πολυτιμώτερον ἀπόκτημα τοῦ βίου μου. Ἡ συνεργασία αὐτὴ καὶ ἡ φιλία μοὶ ἤνοιγον πολλάκις τὰ φύλλα τῆς καρδίας του, οὕτω δ' ἔσχον εὐκαιρίας ν' ἀτενίσω ἀνέτως εἰς τὸ βῆθος αὐτῆς, ν' ἀναμετρήσω οὐχὶ ἀπαξ ὅλον τὸ βῆθος τῆς φιλανθρωπίας του καὶ τῆς καλοκαγαθίας του καὶ νὰ ἴδω ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς πρὸς τὸν τόπον τοῦτον ἀγάπης του· ἠθάθηθην δὲ ἤδη, κατὰ τὴν ὑπερτάτην ταύτην στιγμήν τοῦ αἰωνίου ἀποχωρισμοῦ, καθ' ἣν χεῖλη ἀνθρώπου οὐ ψεύδονται, νὰ εἶπω δημοσίᾳ, ποῖαν ἀπώλειαν ὑφίσταται σήμερον ἡ πόλις ἡμῶν χάμουσα τὸν Θεόδωρον Ἀμβουργερο.

Δύναμαι ὅθεν νὰ εἶπω καὶ οὐδεὶς θέλει μὲ διαψεύσει, ὅτι, ἡ πόλις ἡμῶν σήμερον ἀπόλλυσι ἐν τῶν ὠραιοτέρων αὐτῆς ἐγκυλλωπισμάτων καὶ ὅτι ὁ τόπος ἐν τῇ συνειδήσει του, μετὰ τοὺς ἀνδράς τοῦ ἀγῶνος, τοὺς δωρησαμένους ἡμῖν διὰ τῶν ἀγῶνων καὶ τοῦ αἵματος των πατρίδα ἐλευθέραν, θέλει τιμᾶσαι τὸν ξένον Θεόδωρον Ἀμβουργερο, διότι ἐγκαταλείπει τὸ ὄνομα αὐτοῦ βαθύτατα ἐγκυκαρχόμενος εἰς ἅπαντα τὰ παρ' ἡμῖν ἔργα κοινῆς ὠφελείας, εὐλογοῦμενον δὲ διὰ στόματος τῆς δεινοπαθούσης μερίδος τῆς κοινωνίας ἡμῶν. Καὶ ἐάν ἐγὼ ἐσίγων καὶ ἐάν ὑμεῖς σιγήσητε καὶ ἐάν πάντες σιγήσωσιν, ὡς λίθοι κεκραζῶνται!

Τὸν ἐγνωρίσαμεν ἅπαντες ὡς ἄθρονον, ὡς χριστιανόν, ὡς οἰκογενειάρχην, ὡς ἔμπορον, ὡς πολίτην, ὡς μέλος τῆς κοινωνίας· ἐάν δ' ἐγὼ ἐπεχείρουν νὰ δεῖξω ποῖος τις ὑπῆρξεν ὑπ' ὅλας ταύτας τὰς ιδιότητας, ἔπρεπε νὰ δεῖξω ὑμῖν ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς ἐφαρμοσμένον ἐν πληρότητι εἰς τὸν βίον ἐνὸς ἀνδρός καὶ ὅλον τὸ κάλλος καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ δικαίου ἀνδρός, ἐπικεχυμένον εἰς πάσας τὰς πράξεις ἐνὸς ἀνθρώπου. Δισθάνομαι ὅτι τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἐστὶν ὑπέρτερον τῶν ἐμῶν δυνάμεων καὶ ἐπιτρέψατέ μοι ὑπομνήσει ἀπλᾶς μόνον.

Ἐγεννήθη εἰς τοὺς κόλπους τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ διεμίειν καθ' ὅλον τὸν βίον του ἀληθῆς χριστιανός· διότι δόγμα του ἀπαρασάλευτον εἶχε, τὴν ἀγάπην, τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἐκείνην ἣν ἐκήρυξεν ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ καθιέρωσε διὰ τοῦ αἵματος του ἠρωσκειαν του δὲ ἐκείνην ἣν οὕτω καθώρισαν οἱ Ἀπόστολοι τοῦ σταυρωθέντος: «Θηροσκεία καθαρά καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέψασθαι ὀρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν.» Οἱ σεβασμιώτατοι ἱερεῖς, οἱ δικαιοῦντες τῷ ἱερῷ τούτῳ ναφ, δύνανται νὰ μαρτυρήσωσιν, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, κατὰ πόσον ὁ πρόκειμενος νεκρὸς διεμίειν ἀπαρασάλευτος εἰς τὴν βίαν ταύτην τῆς ἐκκλησίας του.

Ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἀνεδείχθη μέγας διὰ τῆς εὐθύτητος καὶ τῆς γενναϊότητος καὶ ἀνύψωσος παρ' ἡμῖν τὸ ἐμπορικὸν ἐπάγγελμα εἰς περιωπὴν ἐλευθερίου ἐπαγγέλματος· τὸν ἴδιον χαρακτήρα ὑπετύπωσεν εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου δὲ ἐκλήθη νὰ διευθύνῃ ἐνταῦθα καὶ δι' αὐτοῦ αὐτός οὐ μόνον ἐκρατύθη ὕλικως, ἀλλὰ καὶ ἀνυψώθη ὕλικως, ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει, εἰς τὴν περιωπὴν ἣν πάντες γνωρίζετε. Ἀλλ' ἀντὶ ἐμοῦ ἅς ὁμιλήσωσι περὶ τούτου οἱ συνέταιροί καὶ οἱ συναδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συναλλαζόμενοι.

Εἰς τὰς κατ' ἴδιαν σχέσεις του ὡς ἀνθρώπος ἐδείχθη πάντοτε ἄδολος μετὰ παιδικῆς εὐλικρινείας· ἄβρος τοὺς τρόπους, γλυκὺς τὸ ἦθος· οὐδένα οὐδέποτε ἐμίσησε, διότι ἡ καρδία του ἦτο ἀνικανὸς νὰ μισήσῃ· ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τῶν ἄλλων καὶ ἐνετρέφα εἰς αὐτὴν ὡς εἰς ἴδιαν εὐτυχίαν, διότι δὲν ἐγνώρισε ποτὲ τὸν φθόνον· συνεμερίζετο τὴν θλίψιν τῶν ἄλλων καὶ ἠθάνετο τὸν πόνον αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ του, διότι ἐγνώριζε τὴν ἀληθῆ ἀγάπην τοῦ «Χαίρειν μετὰ χαϊρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.» Παιδίον τὴν ἀφέλειαν δὲν ἐπίστευεν εἰς τὴν κακίαν τῶν ἄλλων καὶ ἔτεινεν εἰς πάντας ἐγκαρδίως τὴν χεῖρα. Ἡ εὐγένεια καὶ ἡ ἀβρότης τῶν τρόπων του δὲν ἐγνώριζε διακρίσεις, γένους, κοινωνικῆς τάξεως, ἐπαγγέλματος ἢ καταστάσεως, ἦτο πάντοτε ἡ αὐτὴ καὶ ἕτη

πρὸς ὅλους, πρὸς ἰστίμους καὶ κατωτέρους, πρὸς ὑπέρτας καὶ συναδέλφους. Ἡ παρουσία του μόνη ἐνέπνεεν ἀγαθὰ αἰσθήματα καὶ ἡ ὄψις του μόνη ἦτο ἄγγελος παρηγορίας εἰς τοὺς δεινοπαθούοντας.

Εἰς τὰς πρὸς τὸν τόπον σχέσεις του ἐδείχθη Ἑλληνικώτατος καὶ ἐν τῇ πρὸς τὴν ἡμετέραν πατρίδα ἀγάπῃ του ἠλησμόνησε τὴν ἴδιαν πατρίδα. Εἰς τὴν πατρίδα του, ἦτο ξένος πλέον, ἐγένετο καθολοκληρίαν ἰδιότητάς του. Ἐπόθει εὐλικρινῶς τὴν προκοπὴν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος καὶ οὐδέποτε ἀπέκαμνε συνηγορῶν ὑπὲρ αὐτῆς πρὸς τοὺς ἐπισήμους ἀνδράς, οὐς εἶτε ὡς πρόξενος τῆς Γερμανίας, εἶτε ὡς ἄτομον ἐνετύγχανον. Ἠλιπίζε πεπιωθότως εἰς τὴν τελείαν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος καὶ δευροπώλει δι' αὐτὴν λαμπρὸν μέλλον. Ἠχθετο διὰ τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν καὶ ἠλεγχεν αὐτάς, οὐχὶ ὄμως μετὰ χαιρεκακίας καὶ πρὸς δυσφημίαν, ἀλλὰ μετὰ πατριωτικοῦ ἄλλοις βλέποντος διαψευδουμένου τοῦ πατριωτικότερου πόθου του. Παρηκολούθει τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος μετὰ φιλοστόργου ἐνδιαφέροντος καὶ ἔτρεφεν ἐν τῇ καρδίᾳ του τοὺς Ἑλληνικότερους πόθους. Ἐνθυμοῦμαι μίαν ἡμέραν καὶ ἐπιτρέψατέ μοι νὰ τὸ ἀναφέρω· ὅπότεν τὸ ἐν Βερολίνῳ συνέδριον τῶν μεγάλων ἀνακτοβουλίων ἀπεφάτιζε περὶ τῆς τύχης μέρους τῆς Ἀνατολῆς, μοὶ ἔλεγε τρίβων τὰς χεῖρας μὲ τὸν ἰδιαίτον αὐτῷ τρόπον καὶ ἐν πυρετώδει ἀνυπομονίᾳ: «Νὰ ἴδωμεν τώρα, τί θὰ δώσωσι καὶ εἰς ἡμᾶς.» Αὐτὸ τὸ «εἰς ἡμᾶς» ἐνέχει, φρονῶ, τὸν εὐγλωττότερον φιλελληνισμόν, καὶ ἐζηγεῖ τὴν στοργὴν μεθ' ἧς φιλεῖ καὶ περιπτύσσεται τὸ λείψανόν του ἡ ἐθνικὴ μας σημαία!

Ἀλλ' ὁ φιλελληνισμός του καὶ τὰ πρὸς τὸν τόπον αἰσθήματά του, ἐνετυπώθησαν βαθύτερον ἐπὶ τῶν ἔργων δι' ἃ ἐμόχθησε, δι' ἃ γενναίως συνεισένεγκεν καὶ τὰ ὅποια ἠγάπησε. Ποῖα δ' εἰσὶ τὰ ἔργα ταῦτα; Ἐάν ἔπρεπε νὰ τ' ἀριθμήσω, ἔπρεπε νὰ παρατάξω ἐνώπιόν σας πάντα τὰ παρ' ἡμῖν ἱδρύματα, ἐφ' οἷς καυχᾶται ἡ πόλις ἡμῶν· διότι δὲν ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἱδρυμα κοινῆς ὠφελείας ἢ χρησιμότητος, ἔργον φιλανθρωπίας, ἀπόπειρα προόδου, διὰ τῶν ὁποίων τὴν πραγματοποίησιν, τὴν συντήρησιν καὶ τὴν παραγωγὴν δὲν ἐμόχθησε προσωπικῶς ὁ Θεόδωρος Ἀμβουργερο, δὲν συνεισέφερε γενναίως, δὲν ἐμερίμνησε, δὲν ἐπόνεσε.

Τοῦ ἐνταῦθα Ἐμπορικοῦ Συλλόγου ὑπῆρξεν ἰδρυτὴς καὶ μέχρι χθὲς ἀκούρατος παράγων τῆς Ἐμπορικῆς Λίσης ὁμοίως. Τὸ ἡμέτερον θέατρον τὸν ἀναγνωρίζει θεμελιωτὴν· τὸ πρὸς βεστέιον τῆς πόλεως πολλὰ ὀφείλει εἰς τὸν ζῆλον του· ἅπαντα τὰ φιλανθρωπικὰ κατὰ κράτος τῆς πόλεως ἐγνώρισαν πολλάκις καὶ ἐπανελημμένως τὸ ὄνομα του καὶ τὰς γενναίας συνδρομάς του, τὸ Νοσοκομεῖον, τὸ Βροσφοκομεῖον, ἡ Σχολὴ τῶν ἀπόρων παιδίων, ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρός· αἱ φιλανθρωπικαὶ ἐταιρίαι καὶ οἱ Σύλλογοι δὲ ἔμειναν ἀμέτοχοι τῶν εὐεργετημάτων του, τὸ δὲ Πτωχοκομεῖον μας, ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ὁποίου εὐρίσκουσιν ἄσυλον καὶ παρὰ ἡγορίαν αἱ δεινοπαθούντες τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν, τὸν κράζει πεπτεῖρα, διότι καὶ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ πρώτος συνέλαβε καὶ εἰς τὴν ἰδρυσιν αὐτοῦ ἐμόχθησε προσωπικῶς καὶ διὰ τὴν συντήρησιν του βασιλικῆς συνεισέφερε χρημῆτας. Οἱ κατὰ καιροὺς δημοτικοὶ ἄρχοντες ἡμῶν δύνανται νὰ μαρτυρήσωσι κάλλιον ἐμοῦ περὶ τῆς πρὸς τὸν ἡμέτερον δῆμον στοργῆς του καὶ τῆς πρὸς πᾶν κοινωτικὸν ἔργον μερίμνης του.

Δὲν δύναμαι νὰ παρατρέξω τὸν ὠραιοτέρον ἀδάμαντα ὅστις ἐκόσμησε τὸ μέτωπόν του ἐν τῇ ζωῇ καὶ τὴν γλυκυτέραν ὠδὴν ἣν ἄφησεν ἐν τῷ κόσμῳ ἡ καρδία του, — τὴν ἐλ ἐ ν η μ ο σ ὦ ν η ν! Καὶ ἐάν ἐγὼ ἐσίγων περὶ αὐτῆς, ἠθελον κράζει αἱ χήραι καὶ τὰ ὀρφανά, αἱ ἀνάπηροι καὶ αἱ δυστυχεῖς, οἱ τείνοντες αὐτῷ τὴν χεῖρα ἐν ἡμέραις δυσπραγίας· τὰ θύματα τῶν πυρκαϊῶν, τὰ θύματα τῶν πλημυρῶν, οἱ ἀπορφανισθέντες ἐκ τῶν ἐπιδημιῶν. Ποῖα ἐπιτροπεῖα συλλογῆς ἐράνων πρὸς σκοπὸν φιλανθρωπίας, δὲν εἶχεν πρωτεύον μέλος τῆς τὸν Θεόδωρον Ἀμβουργερο, ἢ ποῖον Ἀδελφάτον, ἢ Ἐπιτροπεῖα, δὲν ἐποιήσαντο ἑαυρῶν τῶν συνδρομῶν

διὰ τοῦ ἐράνου τοῦ Θεοδώρου Ἀμβουργερο; ἢ, ποῖα Ἐπιτροπεῖα ἢ Ἀδελφάτον ἀνήλθεν τὴν κλίμακα τοῦ γραφείου του καὶ δὲν κατήλθε συγκεκινημένη μέχρι δακρύων ἐκ τῆς ἀγαθότητος του, ἐκ τοῦ τρόπου, μεθ' οὗ ἐγνώριζεν αὐτὸς μόνος νὰ διδῆ;

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ παρ' ἡμῖν βίος τοῦ Θεοδώρου Ἀμβουργερο· τούτου τοῦ βίου, ὑπῆρξασιν ἅπαντες μάρτυρες καὶ τοῦτον τὸν βίον τιμῶντες σήμερον πρὸ τοῦ θανάτου, τιμῶμεν τὴν ἀρετὴν «Μισθὸς ἀρετῆς ἔπαινος.»

Ἡ πεπερασμένη διάνοιά μου καὶ ἡμωπία μου, δὲν μοὶ ἐπιτρέπουσι νὰ ἴδω τὰ πέραν τοῦ τάφου· ἀλλ' ἂν ἡ δικαιοσύνη εἶναι συνάναρχος τῷ Θεῷ, ὁ προκείμενος νεκρὸς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ τηρήσας ἐν τῷ ἐπιγίῳ τούτῳ κόσμῳ, δύναται εἰσερχόμενος σήμερον εἰς τὴν αἰωνιότητα ν' ἀνακραζῆ: «Ἄνοιξάτέ μοι πύλας δικαιοσύνης, εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ.»

Ἄλλ' ἂν ἀγνοῦμεν τὰ πέραν τοῦ τάφου, γνωρίζομεν τὰ ἐντεῦθεν αὐτοῦ καὶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ Πρόνοια ἐν τῇ δικαιοσύνῃ τῆς ἀντίμειψεν αὐτὸν ἐν ζωῇ, διὰ τὸ καλὸν ὅπερ ἐπραγματοποίησεν ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτοῦ ἐδίδαξεν ἡμῖν μέγα διδάγμα. Ὁ Θεόδωρος Ἀμβουργερο, ἔζησεν ἐν τῷ κόσμῳ εὐτυχῆς, ἔφθασεν τὰ ἀκρότατα ὄρια τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας· ἐγένετο εὐτυχῆς σύζυγος καὶ εὐτυχῆς πατὴρ πολλῶν καὶ καλῶν τέκνων· εἶδε ζῶν τὴν εὐτυχίαν τῶν τέκνων του, εἶδε περὶ αὐτῶν τέκνα τέκνων· διεφύλαξε μέχρι τέλους ἀκηλίδωτον τὴν ἐμπορικὴν καὶ ἀτομικὴν αὐτοῦ τιμὴν καὶ τοιαύτην παρέδωκε αὐτὴν εἰς τὰ τέκνα του· ἔζησεν ἐν ἀνέσει καὶ εὐπορίᾳ, διότι ἀδὲν λιμοκτονεῖ Κύριος Ἀγγλὴν δικαίους· ἡ ἡμεῖς τῆς συνειδήσεώς του κατ' ὅσον εὐτυχῆς χαρακτήρ του καθίσταν τὸν βίον του ἐλαφρὸν καὶ εὐχάριστον· νύτυχσε νὰ ἀπομάξῃ πολλῶν δυστυχῶν τὰ δάκρυα, καὶ ν' ἀκούσῃ τ' ὄνομα του εὐλογοῦμενον· διετήρησε μέχρι θανάτου του τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματός του καὶ τὴν ἀλκιμότητα τῶν σωματικῶν δυνάμεών του· ὁ θεὸς ἐφέισατο αὐτοῦ ἀπὸ πάσης σπουδαίας θλίψεως καὶ ἀπέθανε μεριδιῶν, ἐνῶ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν ἔκλαιον, ἔκλαιον πικρῶς.

Μέγα τῇ ἀληθείᾳ τὸ διδάγμα, διδάσκον ἡμᾶς, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη εὐτυχία δὲν εἶναι κτήμα ἀλλότριον τοῦ κόσμου τούτου· ἀλλ' ὅτι ὁ ἄθροπος πλανώμενος ζητεῖ αὐτὴν ἀλλαγῶν, ἢ ὅπου ἀληθῶς αὕτη ἔγκειται, καὶ διὰ τοῦτο οὐδαμῶς εὐρίσκει αὐτὴν· διότι ζητεῖ αὐτὴν ἐκτὸς ἐαυτοῦ, ἐνῶ αὕτη ἔγκειται ἐν ἐαυτῷ, εἰς τὴν ἁμαλότητα τοῦ ἦθους, εἰς τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας, εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀγάπην, διότι ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀναζητοῦντες τὸ καλὸν, εὐρίσκομεν τὸ ἡμέτερον.

Μακαριστοὶ οἱ ἀνθρώποι ὧν καὶ ὁ βίος καὶ ἡ τελευτὴ παρέχουσιν ἀφορμὰς πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἐγκαταλείπουσιν εἰς τὴν γῆν πολυτίμον κληροδοσίαν. Ἡ καρδία αὐτῶν καὶ πάλλουσα καὶ κόνις ὀμιλεῖ ἡμῖν περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἡ φωνὴ αὐτῶν εἶτε ἐν μέσῳ ἡμῶν λαλοῦσα, εἶτε ὡς ἡχὸς ἐκ τοῦ παρελθόντος ἐρχομένη καὶ ὁλοκλήρως βυθίζομένη εἰς τὰς ἀβύσσους τοῦ μέλλοντος, ὀμιλεῖ ἡμῖν περὶ ἀθανασίας.

Τῶν τοιούτων ἀνδρῶν αἱ εἰς αἰῶνας μενεῖ σπέρμα αὐτῶν καὶ ἡ δόξα αὐτῶν οὐκ ἐξαλειφθήσεται· τὰ σώματα αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ ἐτάφη καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν ζῆ εἰς γενεάς!

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΑΝΤ. ΠΙΚΡΑΜΜΕΝΟΥ

εἰς

Θ. ΑΜΒΟΥΡΓΕΡ.

Δεινὸν ὁ τόπος Σοῦ ὑστερήθη
Πικρὸν στεναγμὸν ἐκπέμφας εἶπε
Φεῦ ἀπέθαν' ὁ Ἀμβουργερο ὅστις
ἀγλαὰ ἔργα εἶδως, ἐποίησε.

Καὶ ὄντως· ὅτε ἡ ταχύπτερος φήμη ἀνά τὴν πόλιν μετέδιδε τὴν ἐξ ὀξείας νόσου προσβολὴν, καὶ παντὸς τὸ ἐνδιαφέρον, συνεκινήτο καὶ συνεπαράσαστο, ὅτε ἡ ἀπαισία ὥρα τοῦ θανάτου τοῦ

εὐγενοῦς Θεοδώρου Ἀμβουργερ ἐσήμαινε καὶ τὸ βαρὺ πένθος ἐκάλυπτε τὰς καρδίας τῶν πολιτῶν καὶ οἷτι ἡ Πάνδημος καὶ ἐπιβάουσα, πλὴν πένθος καὶ μελαγχολικὴ πανήγυρις, τὴν νεκροφόρον ἠκολούθει. Οἱμοὶ! τί ἄλλο ἐνέφαινον πάντα ταῦτα; ἢ ὅτι πολῦτιμος ὑπαρξίς, ὑπέμαχος τῶν ἀγαθῶν ἔργων δύναμις ἀπόρων καὶ ἀδυνάτων προστασία. Οἴχετο διὰ παντός;

Καὶ τώρα ματαίως μεγάλοι ἐνταῦθα ἐμπορικὸι οἴκει, ζητοῦσι τὸν ἑαυτῶν σύμβουλον, τὸν διευθυντὴν, ματαίως τὸ Ἐμπορικὸν τὴν ἐζυτοῦ κωρονίδα, ματαίως ὁ Ἐμπορικὸς Σύλλογος, τὸ Πτωχοκομεῖον καὶ τόσα ἄλλα κοινοφελῆ ἔργα τὸν ἑαυτῶν θεμέλιον λίθον, ματαίως πεινῶντες καὶ χειμαζόμενοι ὑπὸ τῆς ἀσπλάγγνου τύχης τὸ ἐζυτῶν καταφύγιον, ματαίως ἡ μεγάλη Γερμανία τὸν ἐν Πάτραις πρόξενον αὐτῆς, ματαίως οἱ τόσο φίλοι τὸν ἀριστον αὐτῶν φίλον, καὶ εἰτι θλιβερόν, ματαίως πολῦτιμος σύζυγος, καὶ ἀρίστα εὐηγημένα τέκνα, τὸν ἐαυτῆς σύζυγον τὸν πατέρα! ναὶ τὸν σύμβουλον, τὸν διευθυντὴν, τὴν προττάτην τὸν καλλιμαχον. τὸν σύζυγον, τὸν πατέρα ἐκείνον, παρ' οὐ μίαν συμβουλήν, μίαν ἐνέργειαν, μίαν κἀν παρήγορον λέξιν, ἐν πατρικῶν μεϊδιάμα ἦτο ἐκείνων μετ' ἡ Σωτηρία καὶ ἡ ζωὴ τούτων δὲ ὁ μόνος διακαῆς πόθος. Φεῦ ὁ Θεόδωρος Ἀμβουργερ ὑπὸ βαρείας νόσου κτυπηθείς, διὰ τὴν ἀτυχίαν τοῦ τόπου τούτου, κατέπεσε λίαν ἐνωρίς, καὶ τόσον ταχέως, ὡς πίπτει ἀκμαία δρυς ὑπὸ ψυχροῦ βορρᾶ κτυπηθεῖσα, ἐμαράνθη μετὰ τὰ φύλλα τοῦ φθινοπώρου, καὶ ὑπῆρξεν ἡ λεία μιὰς στιγμῆς.

Ἐίχε γεννηθῆ ἐκ χρηστοτάτων καὶ εὐπαιδευτῶν γονέων ἐν Βάδεν τῆς Γερμανίας κατὰ τὸ ἔτος 1822, αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος καθ' ὃ ὁ κόσμος ἐνεκυμῶνει νέαν ζωὴν, καθ' ὃ ἡ Σλευθερία ἐπάλασε κατὰ τοῦ ἀπολυτισμοῦ, τὸ δίκαιον κατὰ τοῦ ἀδίκου καὶ ἡ Ἑλλάς ἀπέπληνε διὰ μυρίων Ἡρώων αἵματος, τὸν ῥύπον μακρᾶς δουλείας, ἐκεῖ εἶχε ποτισθῆ τὰ πρῶτα καὶ σπουδαιότατα νάματα τῆς παιδείας καὶ τῆς Ἀρετῆς, καὶ τῆς τοῦ ἐμπορίου ἐπιστήμης ἐκεῖ ἔπου αἱ πηγαὶ τῆς παιδείας ἀναβλύζουσαι ἀφθόνως καταπλημμυροῦσι σήμερον τὸν κόσμον ὅλον, ὡς πάλαι ποτὲ αἱ κλειναὶ, τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Σοφοκλέους τοῦ Περικλέους καὶ Θεμιστοκλέους Ἀθηναίων ἀνδρῶν δὲ καὶ κτησάμενος ποικίλας γνώσεις, καὶ στολισθεὶς μετὰ τὸ θεῖον τῆς Ἀρετῆς δῶρον, μετὰ τὸ εἶναι ἄκρον φιλόανθρωπον καὶ Ἐλεῆμον ἀπεχαιρέτα κατὰ τὸ 1847 πατρῶν Ἑστίαν, ἀπεχωρίζετο τοῦ κόλπου τῶν γονέων, καὶ κατήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ μόνου τοῦ θεοῦ φλεγόμενος Ἐρωτος τοῦ Φιλελληνισμοῦ καὶ τῆς Προόδου.

Νὰ ἀναίχθῃ λοιπὸν καὶ νὰ πλεύσῃ τὸ μέγα κοινωνικὸν πέλαγος, νὰ ὑποστῆ ὅλας τὰς τρικυμίας καὶ ναυτιάσεις τοῦ κόσμου τούτου, καὶ τὴν ἀγαθὴν πάντοτε προβάλων ἀσπίδα, νὰ συντρέχῃ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα, καὶ τὰ μεγάλα ἔργα, διὰ νὰ προοδεύσῃ ἦτο τὸ μόνον αὐτοῦ μέλημα τὸ μόνον ὄνειρόν του.

Τοιοῦτος δὲ ὢν καὶ τοιαῦτα τοῦ βίου ἐφοδία φέρων, ἐνωρίς διεκρίθη, καὶ κατὰ τὸ 1848 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ἐν Πάτραις ἐμπορικῶν οἴκου τῶν Φέλς, ὅστις ὑπὸ τὴν στιβαρὰν χεῖρα τοῦ Θεοδώρου Ἀμβουργερ καὶ τὴν τοῦ ἐτέρου συνδιευθυντοῦ του τοῦ Γ. Κλάους, ζῆ ἐκτοτε μακρῶν καὶ ἀνθηρῶν ἐτῶν βίου, καὶ ὅστις ἄλλων λόγων ἀνάγκην δὲν ἔχει, ἀφοῦ ὁ ἔσω καὶ ἔξω κόσμος ἱκανῶς γνωρίζουσι τὴν τούτου δύναμιν καὶ ἀξίαν.

Ὡς διευθυντὴς ὁ Θεόδωρος Ἀμβουργερ καὶ ὡς μεγαλέμπορος, δὲν ἦτο οἷος κακῶς τινες ὑπολαμβάνουσι τὸν ὄρον, ἴσον τὸ χρηματικῶς πλουτεῖν ὀποσδήποτε, οὐδὲ μέλημα αὐτοῦ εἶχε πῶς νὰ φημισθῆ ὡς κτησάμενος μεγάλα ὑλικά πλούτη, ἐγνώριζεν ἡ πολυδέγμων αὐτοῦ κεφαλὴ, ὅτι ἡ μὲν τοῦ ὑλικοῦ πλούτου ἀπόκτησις εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τυφλῆς τύχης δῶρον, ὅπερ ὁ χρόνος μαραινέει ἢ αἰ περιπαίτεται ἀφανίζουσιν, καὶ, ὅτι προσαρμόζει καὶ τοῖς τυχοῖσι, καὶ τοῖς φαύλοις, καὶ τοῖς πονηροῖς, ἐνῶ ἡ τῆς ἀρετῆς κτήσις, εἶναι κτήμα ἀναφύετον καὶ αἰώνιον, προσαρμόζον μόνον εἰς τὰς εὐγενεῖς. Ἄλλ' ἦτο μεγαλέμπορος ὑπὸ τὴν

γενικὴν καὶ περιεκτικωτάτην τῆς λέξεως σημασίαν, τοῦ ἀνυψεῖν δηλονότι τὴν Ἐμπορικὴν πίστιν, τοῦ προβλέπειν καὶ θεραπεύειν τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἐμπορίου διὰ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς φιλοπονίας, καὶ διὰ τοῦτο ὄφου συνέδεσεν ἐπιτυχῶς ἀρίστας ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ ἱκανότητος ἐμεγάλυνε τὴν ἐμπορικὴν πίστιν τῆς Ἐταιρίας Φέλς ποικιλοτρόπως μετέδωκε ταύτας καὶ εἰς τὸν τόπον τοῦτον, χρηρηγήσας καὶ ἄφθονα χρηματικὰ μέσα καὶ πιστώσεις κολοσσῆς, καὶ οὕτω ἀνέδειξε, πολλοὺς τῶν νῦν παρ' ἡμῖν ἀνθούτων ἐμπορικῶν οἴκων, καὶ οὕτω μετέδωκεν εἰς τὸ Ἐμπορικὸν τοῦ τόπου τούτου τὴν κίβητον καὶ τὴν ζωὴν.

Δὲν ἠρέσθη ἔως ἐῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ νέαν ζωὴν εἰς νέαν ἐθνικὴν πηγὴν πλούτου, ἐκτὸς τῆς Οἰνοποείας, μόνον οὗτος συνέλαβε τὴν ἰδέαν, μόνος ἴδρυσε καὶ δι' ἀόκνου δραστηριότητος μόνος διήκνησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸ μόνον ἐν Ἑλλάδι βιομηχανικὸν κατάστημα, Μεταξουργεῖον, τὸ ἐν Καλάμιας δι' οὗ ἡ ἐν Ἑλλάδι μέταξα ἠδύνατο καὶ συνηγωνίζετο εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης πρὸς τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

Καὶ ἀληθεῖς μὲν ἐπὶ τέλους ὅτι τοῦ καταστήματος τούτου τὰς θύρας ἐκλείσεν ὁ Θεόδωρος Ἀμβουργερ μὴ δυναμένου νὰ ὑποστῇ τὸν συναγωνισμόν τῶν ἄλλων ἐν Εὐρώπῃ ὁμοίων καταστημάτων ἐκ τοῦ ὅτι αἱ κυβερνήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρηγοῦσι πολυειδῆ εἰς τοιοῦτου εἶδους βιομηχανικά καταστήματα, προνόμια, ἀλλ' ἀληθεῖς ἐπίσης ὅτι ὁ Τύπος τῆς πρωτεύουσας καὶ ὁ τόπος τῶν Καλαμῶν, ἐθεώρησαν τὸ γεγονός τοῦτο λίαν δικαίως ὡς ἐθνικὴν συμφορὰν καὶ ἀπέδωκαν εὐλόγως, τὴν στέρνησιν τῆς τοιαύτης ἐθνικῆς πηγῆς πλούτου εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς χωρηγήσεως προνομίων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ δημοσίᾳ κατέκρινον τὴν Κυβερνητικὴν ἡμῶν ἀκηδεῖαν καὶ ἀβελτηρίαν.

Τῇ πρωτοβουλίᾳ δὲ τοῦ ἐτέρου διευθυντοῦ τοῦ Οἴκου Φέλς, ὁ Θεόδωρος Ἀμβουργερ προσέβιασε τὰ ἐγγύρια ἡμῶν προϊόντα δι' ἀτρύτων μόχθων καὶ διὰ μεγάλων θυσιῶν, μεταδώσας ταῦτα εἰς τὰ ἀπότατα σημεῖα τῶν ἀγορῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἰδίᾳ τὸ πολυπληθέστερον καὶ πολυτιμότερον τῆς Ἑλλάδος, τὸν σταφιδοκαρπὸν, εἰς ὃ σημεῖον πάντες σήμερον βλέπομεν καὶ αἰσθανόμεθα.

Ὡς ἄτομον, ὡς πολίτην, ὡς ἀνθρώπον, ὁ Θεόδωρος Ἀμβουργερ ἦτο μεγαλόκαρδος, γενναῖοδωρος, Κοσμοπολίτης, καὶ Ἑλλήν μᾶλλον ἢ Φιλέλλην, ἐξ ὑψηλοτέρης δὲ περισκοπῶν περιοπῆς τὰ τοῦ κόσμου, καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου προορισμὸν ἀρίστα ἐνόησας, καὶ εἰς τὴν ἐν γένει προόδον τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἔζη, καὶ τὴν τύχην συνεταύτισε καὶ τὰς τύχας του συνεμερίσθη, ἀφοσιωθείς, δὲν ἔπαυε νὰ συντρέχῃ καὶ δι' ἀόκνου ἐνεργείας καὶ διὰ χρημάτων ὑπὲρ τις καὶ ἄλλος εἰς ὅτι καινοφελὲς καὶ χρῆζον προστασίας, ἐντεῦθεν δὲ μετὰ μακρὸν καὶ εὐδόκιμον Ἐμπορικὸν βίον, ἀπέθανεν ἐλαττούμενος τοσοῦτον τοῦ πλούτου ὅσον ὑπερεῖχε κατὰ τὴν Ἀρετὴν, τὴν Δόξαν, τὴν Φρόνησιν. Δευτέραν δὲ πατρίδα τὴν φίλην Ἑλλάδα θεωρῶν καὶ ὡς πρόξενος τῆς Γερμανίας καὶ ὡς ἔξοχος ἀνὴρ, καὶ πρὸς τὸν ἐν Ἑλλάδι τότε προσεβουήθη τῆς Γερμανίας κ. Πάδοβιτς ἐν κρισίμοις μάλιστα περιστάσεσι διὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ πρὸς τὸν ἔξω κόσμον, δὲν ἔπαυε μετὰ ζωηροτάτων χρημάτων ζωγραφίζων τὴν φιλοπονίαν, τὴν εὐνομίαν καὶ ἐν γένει τὴν προόδον τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀποφαινόμενος ὅτι ἡ Ἑλλάς ἤξιζε καλλιτέρας τύχης, ἀντίθετα φρονῶν καὶ ἀντίθετα πάσχων τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος κατηγόρων αὐτῆς.

Μὴ ἄρα ταῦτα καὶ μύρια ἄλλα ὅσα δυσχερὲς νὰ περιγράψῃ τις, εἶναι ὄνειρα φαντασίας, λέξεις κεναὶ, ἢ αὐταπάτη ἢ πλάνη; ἢ μήπως γράφονται κατὰ τὸ εἰθὸς ὅσπερ ἐν νεκρολογίαις φιλοπροσωπίας ἐνεκεν.

Ὁ μοχλὸς τῆς τόσης ἐμπορικῆς κινήσεως ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἡ ὑπαρξίς καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἐν Πάτραις Ἐμπορικῶν καταστημάτων, ἡ σύστασις Ἐμπορικῶν Συλλόγου, Πτωχοκομείου καὶ τῶν ἄλλων κοινοφελῶν ἔργων ἢ πραγμάτων, ἡ ἀπο-

κατάστασις τῶν οἰκογενειῶν, τὰ ἠθικὰ τέκνα αἵτινα κατατρυχόμενα ὑπὸ σκληρᾶς ἐξαρμένης ἐθερμάνθησαν εἰς τοὺς κύλπους του, τὸ χρῆμα ὅπερ ἀφειδῶς ἐκ τοῦ ἰδίου βαλαντίου ἔχει εἶναι ἔργα τοῦ αἰοδήμου Θεοδώρου Ἀμβουργερ, καὶ μάρτυρες τούτων, ὄχι τὰ τεχνητὰ καὶ ἐξαναστασιακὰ, ἀλλὰ τὰ αὐθόρμητα, τὰ ἐγκάρδια ψηφίσματα καὶ συλλυπητήρια καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ κατατεθέντες στέφανοι τοῦ Δήμου τῶν Πατρῶν, τοῦ Πτωχοκομείου, τοῦ Ἐμπορικῶν Συλλόγου, τοῦ Συλλόγου τῆς Ἀλληλοβοηθείας, ἡ προπομπὴ μέχρι τῆς τελευταίας κατοικίας, συμπάσης τῆς πόλεως, τὰ δάκρυα ἐκείνων οἵτινες ἐκ τοῦ σύγγυου τὸν ἀνδρᾶ ἐγνώριζον, καὶ τῶν ἄλλων οἵτινες ἄστυλον καὶ προστασίαν παρ' αὐτοῦ εὔρον.

Ἄλλ' ὦ γενναῖα καὶ εὐγενὴς ψυχῆ, ἀν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἐγνώριζες νὰ ἀγωνίζεσαι τὸν καλὸν ἀγῶνα καὶ νὰ πονῆς καὶ μοχθῆς ὑπὲρ τοῦ τόπου τούτου ὡς ἄλλος πρῶτος ἐγγύριος ἀστὸς, ἀν ἐπρέσβευες ὅτι πατρίς ἐστὶ πᾶς τόπος, καὶ πᾶσα γῆ τάφος, ἀν τέλος ὡς ἄλλην πατρίδα τὸν τόπον τοῦτον ἠγάπησας, καὶ ἐδῶ ἀπεφάσισας νὰ κατατρέψῃς ὅλον τὸν πολῦτιμον βίον σου, καὶ ἐδῶ νὰ ἀποθάνῃς καὶ νὰ ταφῆς ὁ τόπος οὗτος δὲν εἶναι μήτε ψυχρὸς, μήτε ἀπαθὴς, μήτε χλιαρὸς, εἶναι τούναντίον ἐνθεομῶς, εὐαίσθητος ἐθνῶν, εἶναι ὁ τόπος τῆς νέας Ἑλλάδος ἧτις μητέρα εἶχε τὴν πάλαι ποτὲ δεδοξαμένην Ἑλλάδα ἡ ὅποια μετέδωκεν εἰς τὴν οἰκουμένην τὰς ὑγιεινὰς ἀρχάς, τὰς τοῦ Κοσμοπολιτισμοῦ ἰδέας, καὶ τὰ φῶτα, εἶναι ὁ τόπος ὅστις χθὲς ἀκόμη ἐκυλίσθη εἰς τὸ αἶμα διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ τὴν γλυκεῖαν τῆς Ἐλευθερίας αὔραν, καὶ ὡς τοιοῦτος ἴδε ἐκ τοῦ ὕψους ἐνῶ κατοικῆς πρὸ πολλοῦ σὲ υἰοθέτησεν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ, σὲ ἐθρήνησε καὶ σὲ θρηνεῖ ἐν βαθεῖ πένθει πανδήμως, καὶ εἶπε διὰ Σε τὴν τελευταίαν λέξιν εἰς δόξαν καὶ μνήμην Σου Διωνίαν.

Λυπηρὰν αἰσθησὶν ἐνεποίησε τοῖς πᾶσιν ἐνταῦθα ἡ ἔμμονος ἀρνήσις τῶν παρ' ἡμῖν ἱερέων τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς τὸν κ. Κωνσταντῆ Φιλόπουλον νὰ ἀπαγγεῖλῃ ἐπ' ἐκκλησίας τὸν ἐπικήδειον εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ αἰμινήστου Ἀμβουργερ, διότι ἡ ἀρνήσις αὕτη ἐλογίσθη ὡς ὁ μόνος παράχορδος τόνος εἰς τὴν γενικὴν ἀρμονίαν τῶν αἰσθημάτων τοῦ τόπου, αἵτινα ἐτίμησαν τὸν σεβαστὸν ἀνδρᾶ. Ἡ ἀπαγόρευσις ἐστηρίχθη εἰς διάταξιν ἀφορώσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, καθ' ἣν δὲν ἐπιτρέπεται ὁ λόγος εἰς λαϊκοὺς ἐντὸς τῶν καθολικῶν ναῶν. Ἡμεῖς ἐντούτοις ἐξετάσαντες ἐμάθαμεν παρ' εἰδημόνων, ὅτι τοῦτο δὲν στηρίζεται εἰς οὐσιώδη, ἢ θεμελιώδη διάταξιν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, ἀλλ' εἰς συνήθειαν ἐπικρατήσαν μόνον εἰς ὅσα μέρη βράσιμοι ὑπάρχουσιν ὑπόνοισι ὅτι οἱ λαϊκοὶ, ἐμμιλοῦντες ἐπ' ἐκκλησίας, δὲν ἤθελον τηρήσει τὸν προσήκοντα σεβασμὸν εἰς τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῆς. Νομίζομεν ὅτι τοιοῦτος φόβος δὲν συνεῖχε ἐπὶ τοῦ προκειμένου τοῦ ἀξιοτίμου ἱερέως τῆς παρ' ἡμῖν καθολικῆς κοινότητος, διότι γνωρίζουσιν οὗτοι κάλλιον παντός ἄλλου ὅτι πάντες ἐνταῦθα ἐμάθαμεν οὐ μόνον νὰ σεβόμεθα τὰ ἱερά τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ν' ἀνεχώμεθα πολλάκις καὶ παρεκτροπᾶς ἕων, αἵτινες ἀλλοχοῦ δὲν ἤθελον ἐπιτραπεῖ ἀτιμωρητέ. Ἄν λοιπὸν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ περὶ τῆς ἀπαγόρευσεως δὲν στηρίζεται εἰς θεμελιώδη διάταξιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἢ ἀν αὕτη οὐδέποτε ἐτηρήθη ἀπολύτως, δὲν ὑπῆρχε δὲ καὶ φόβος ἐκ μέρους τοῦ ἐμμιλήστον ὅτι ἤθελε παρεκτραπῆ εἰς ἀπρεπείας, τότε εἶναι ἀληθὲς ἐπίσης ὅτι ἐξ ὅλων ἐνταῦθα μόνη ἡ ἐκκλησία του δὲν ἐξετίμησε πρεπόντως τὸν ἀνδρᾶ ὃν ὁ τόπος ἐθρήνησε καὶ ἐτίμησε τόσον ὁμοθυμῶς. Ἐπετράπη ἐντούτοις εἰς τὸν κ. Φιλόπουλον νὰ ἐμμιλήσῃ εἰς τὸν προαύλιον τοῦ ναοῦ, οὕτω δὲ ἀπνευμήθη καὶ εἰς τὸν νεκρὸν ἢ τελευταία αὕτη τιμῆ, κατὰ τὴν γενικὴν ἀπαιτήσιν, καὶ ἡ φωνὴ ἐνός ἀπίστου δὲν ἐθεβήλωσε τοὺς θόλους τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐξομολογητηρίου.